

КИР БУЛИЧОВ
ПО ДВЕ КАПКИ НА ЧАША
ВОДА

Част 0 от „Велики Гусляр (разкази)“

Превод от руски: А. Грозданова, 1980

chitanka.info

Професор Лев Христофорович Минц, който живееше временно в град Велики Гусляр, не можеше да се съсредоточи. Още сутринта се беше приближил до създаването на формулата за предаване на енергия без проводници, но му пречеха да я довърши.

Пречеше му Коля Гаврилов, който беше пуснал плоча с предизвикателна музика. Пречеха му бояджиите, които боядисваха у Ложкини, но се бяха изморили и като си пийнаха винце, запяха под самия му прозорец. Пречеха му съседите, които бяха насядали под прецъфтелиа люляк, играеха домино и удряха със замах по разклатената маса.

— Не мога повече! — извика професорът и скри плешивата си гениална глава между дланите.

На вратата се почука и влезе Гаврилова, съседката, майката на Николай.

— И аз не мога повече, Лев Христофорич! — извика тя.

— Какво се е случило? — запита професорът.

— Вместо син отгледах безделник! — каза нещастната жена. — На неговите години аз и минутка не стоях без работа в къщи. Щом като някой от родителите ми споменеше за някаква работа, веднага тичах да я свърша. Какво ти, не беше нужно и да ми казват: кравата да прибера, да я издоя, свинете да затворя, двора да премета — всичко правех, с желание и радост.

Гаврилова си кривеше душата — на село тя отиваше само през ваканциите и там никой не я караше да работи. Но в беседите си със сина тя така се беше вживяла в ролята на трудолюбиво селско дете, че сама бе повярвала в това, което разправяше.

— И мен като дете не са ме глезили — съгласи се с Гаврилова Минц. — Баща ми беше акордьор на рояли, носех тежката чанта с инструментите и с часове го чаках на студа в чуждите входове. Като се върнех от училище, сядах пред стария, подарен ми от татко роял, и свирех гамите. Без никой от родителите ми да ми напомня.

И професорът си кривеше душата, но също невинно, защото вярваше на думите си. Чантите на акордьорите не са тежки и дори ако малкият Левка да се е лепвал за баща си, той не му е давал чантата с инструментите. А що се отнася до заниманията по музика, Минц ги ненавиждаше и често престъргваше струните на рояла, защото той още тогава беше изобретателен.

— Помогнете ми — каза Гаврилова. — Нямам повече сили.

— Но как да ви помогна? — отвърна Минц, без да вдигне глава.
— Възможностите ми са ограничени.

— Не говорете така — възрази Гаврилова. — Хората ви вярват, Лев Христофорич.

— Благодаря — отвърна Минц и се замисли. Толкова дълбоко, че не усети, когато Гаврилова излезе от стаята.

Настъпи нощта. Угасна светлината във всички прозорци на №16. Укротиха се играчите и певците. Светеше само прозорецът на професор Минц. От време на време високата сянка на професора с издаден напред корем се мяркаше на осветения прозорец. През откренатото малко прозорче в двора достигаше шумолене и пукот от разрязвани страници — професорът прелистваше чужди списания, надничаше в успехите на сродните науки.

От другите учени професор Минц се различава не само с феноменалната си памет, която задържа всичко, което може да потрябва на един учен, но и с изключителната бързина на четене, с познаването на двадесет и четири езика и с умението да схваща и най-специалните въпроси във всяка област на науката, от философията и ядрената физика, до книговецството. И макар че формално професор Минц е химик, който работи в областта на селското стопанство и именно тук е допринесъл най-голямо количество полза и вреда, всъщност той е енциклопедист.

Сутринта професорът дремна двадесет минути. Когато почувствуваше, че е близо до решаването на задачата, той затваряше очи, заспиваше бързо и безгрижно, като дете и бодърствуващата част на мозъка му намираще решението.

В 8 часа и 40 минути сутринта професор Минц се събуди и отиде да измие зъбите си. Решението бе готово. Оставаше да го запише на лист, да го въплъти в химично съединение и да подготви кратко съобщение за колегите си.

В 10 часа и 30 минути в стаята надникна Гаврилова и Минц посрещна нещастната жена с добрата усмивка на победител.

— Седнете — каза той. — Струва ми се, че ние с вас сме до целта.

— Благодаря — трогнато каза Гаврилова. — Днес едва го събудих. Не иска да отиде на занятия в техникума. А пък сега имат

практика, майсторът е много строг. И при най-малък повод ще си останеш без специалност.

Минц включи малка центрофуга, която изпълни стаята с приятно делово бръмчене.

— Нашият препарат ще действа на принципа на противодействието — каза Минц.

— Значи капки? — запита недоверчиво Гаврилова.

— Лекарство. Без вкус и мирис.

— Моят Коля не приема никакви лекарства.

— Ами че вие ще му капнете в чая.

— А може ли в борша? Днес съм сготвила борш.

— Може и в борша — каза Минц. — И така, нашето средство действа според принципа на противодействието. Ако аз го взема, няма да стане нищо. Както съм си работил досега, така ще си и работя. Защото съм трудолюбив.

— А може и с Коля да не стане нищо?

— Не ме прекъсвайте. С мен няма да стане нищо, защото в организма ми няма никакво противодействие на труда. Със капки или без капки аз все си работя. Но колкото е по-голямо противодействието, толкова по-силно е действието на нашето средство. Като се натъкне на съпротива, лекарството преражда всяка клетка, която дотогава е била в състояние на безделие и нега. Разбирате ли?

— Много сложно се получава при вас, Лев Христофорич. Но за мен е важно Коленка по-малко да си клати краката.

— Желая успехи — каза Лев Христофорович и даде на Гаврилова шишенце със средството. А самият той с чувство на изпълнен дълг седна пред бюрото и се зае да възстанови в паметта си формулата за предаването на енергия без помощта на проводници, но го отвлече гласът на Гаврилова, която извика от двора.

— Ами по колко капки?

— По десет — отвърна Минц като приближи до прозореца.

— А ако дам по пет? — запита Гаврилова.

Професорът махна с ръка. Той разбираше, че майчиното сърце ще я застави да даде на сина си минималната доза, за да не би момчето да се отрови. Всъщност една капка би стигнала за превъзпитаването на двама души. И средството беше съвсем безвредно.

Под прозореца запяха двамата бояджии. Пееха тихо някаква скучна песен. Бояджиите бяха работили вече тридесет минути и сега имаха намерение да изчакаат обяда.

Минц се замисли за миг, после си спомни, че някъде под масата трябва да има неотворена бутилка бира. Той разрови изписаните листа, намери бутилката и като я отвори, наля бирата в две чаши. После капна в чашите от средството против безделие и се запъти към прозореца.

— Добро утро, орли — каза професорът бодро.

— Здравей — отвърна единият от бояджиите.

— Ще пийнете ли?

— Ако е вода или чай — ще кажем твърдо не — каза бояджията.

— Но ако ни предложиш вино, цялата стая бихме ти боядисали. Само за двадесет минути.

През двора с походката на уморен човек вървеше Николай Гаврилов. Беше избягал от практика и по пътя измисляше как да измами родната си майка и да я убеди, че майсторът се е разболял от заушки. Гаврилов обърна внимание как слънцето, като се отразяваше от голото теме на професора, се разпръскваше из двора на слънчеви зайчета, и изпита позабравеното детско желание да стреля с прашка в това теме. Обърна се, за да не се съблазнява повече.

— А уважавате ли бирата? — угоднически запита професор Минц.

— Шегуваш се, чичко — отвърна обидено бояджията. — Поради горещините вече трети ден в магазина няма бира.

— Останала ми е една бутилка — каза Минц. Той сложи пълните чаши на перваза на прозореца, а на бояджиите покажа тъмнозелената бутилка.

— Чакай малко — делово каза бояджията. — Не мърдай, сега ще дойдем при теб и ще се оправим.

Бояджиите се държаха деликатно, огледаха тавана, дадоха на професора ценни съвети относно боядисването и едва тогава с благодарност изпиха по чаша бира.

— Водка правиш ли? — с надежда запита единият, като разглеждаше колбите и другите стъкленици.

— Не — отвърна професорът. — А не ви ли се иска да се върнете към ремонта на жилището на другаря Ложкин?

Бояджиите се засмяха весело.

Минц ги гледаше внимателно, искаше да улови мига, когато желанието да се трудят ги обхване с неவிждана сила. Но те се сбогуваха и отидоха на двора да си довършат песента.

Беше 11 часа и 20 минути. Скоро Гаврилова донесе на сина си чиния борш с две капки от средството на професор Минц. Не се реши да даде пет капки. Николай гледаше подозрително майка си. Кой знае защо тя не се караше и не го кореше. Това беше много странно, дори опасно. Майка му можеше да вземе някакво тревожно решение: да напише на баща му във Вологда, да извика вуйчо му или да отиде в техникума. Гаврилов сърбаше борша без удоволствие. После на две на три се справи с кюфтетата и страшно му се приспа. Николай пусна тихо музика и задряма на дивана, като покри очите си с учебника по математика: той вярваше, че когато спиш, все нещо може да прескочи от книгата в главата ти.

Минц не можеше да работи. При изчисленията нещо не излизаше. Бояджиите мързеливо спореха със старицата Ложкина, която ги призоваваше да се върнат на трудовия си пост, после започнаха да изясняват кой първи трябва да иде за вино. От прозореца на Гаврилова се лееше музика. На масата под люляка седяха Кац и Васил Василевич. Кац беше в отпуска по болест и оздравяваше, а Васил Василевич работеше нощна смяна. Те чакаха кога ще дойде някой от партньорите им, а жената на Кац викаше от прозореца:

— Валентине, колко пъти ти казах да поправиш електрическия ключ! Ти нищо не вършиш.

— Аз заслужено нищо не върша, маце — отвърна Валентин Кац.
— Аз съм в отпуска по болест заради грипа.

— Ето — каза сурово Минц. — Тези също ще бъдат включени в опитите.

Той взе пазарската чанта и тръгна към магазина.

Там продаваха унгарско вино, но го купуваха малко, без ентузиазъм. Чакаха да донесат портвайн. Сред чакащите беше и бояджията. Той посрещна Минц като стар познат и му каза:

— Не бързай да си харчиш парите. Сега ще изнесат портвайн. Рима получи четири кашона.

— Нищо — смути се професор Минц. — На мен ми трябва за опити. Аз не пия.

— За опити може и мляко — поучително каза човек със сивосинкав нос. Цветът беше толкова интензивен, че Минц се загледа в носа, а човекът каза с известна гордост:

— Пекох се на слънце. Кожата ми се обели.

Рима сложи пред Минц шест бутилки вино.

— Голям опит ще бъде — каза бояджията. — Ще ни поканиш ли на гости?

И тогава Минц се реши.

— Черпя всички! — извика той с глас на пийнало търговче. — Всички пият!

В магазина имаше петнадесетина души. Всички, според Минц, безделници. Всички заслужаваха да бъдат превъзпитани.

— Хич не си и мислете и не си и мечтайте, че ще пиете тук — възмути се Рима, като сложи голямата си гръд на тезгяха и прониза с поглед Минц. — Ще ви дам аз на вас, алкохолици! Ей сега ще извикам милиция!

— Да вървим в парка — каза човекът със сивосинкавия нос. — Тук няма правда.

Спряха за миг до автоматите за газирана вода. Минц можеше да се закълне, че нито един от новите му познати не се бе приближил до тях на по-малко от три крачки, но шестте чаши, които стояха в автоматите, веднага изчезнаха.

— Ти си първи — каза човекът със сивосинкавия нос, като измъкна тапата със зъби. — Ти, старче, си отзивчив човек.

— Не, моля ви, аз накрая — отвърна Минц, като разбра, че направи грешка. Как сега ще налее във виното от средството? Нали петнадесет чифта очи го гледат в ръцете?

— Не се бави, не си измъчвай душата — каза бояджията, като поднесе на професора чаша.

— Почакайте — сети се Минц. — Имам тук нещичко. За усилване. Капнеш три капки и с десет градуса се покачва.

Професорът извади от джоба шишенцето и бързо си капна в чашата.

Гледаха го недоверчиво и строго.

— Не зная такова нещо аз — каза бояджията.

— Аз пък четох. В едно списание — каза човекът със сивозеления нос. — Кондензатор се нарича.

— Точно така — отвърна Минц и бързо изпи виното. Беше студено и приятно на вкус. Професорът никога не беше пил пълна чаша вино.

В това време останалите пет чаши също бяха напълнени. Тези, които ги държаха, гледаха очаквателно професора. Професорът също не бързаше. Мълчеше.

— Слушай, старче — каза бояджията. — Ти май не ме уважаваш?

— Защо? — учуди се Минц.

— Капни от кондензатора, не се стискай. Имаш цяло шише.

Рискованият психологически етюд успя.

— Но само по две капки, не повече — умиловичи се професорът.

Започна да капе наред в протегнатите чаши, радваше се на съобразителността си и едва ли не стана причина за избухването на остра кавга.

— На какво прилича това? — извика внезапно бояджията. — Защо му капна три капки?

— На мене ли? Три? Я си отваряй очите!

— Спокойно — намеси се професорът в спора. — На кого капките са малко.

Бояджията пръв опита виното. Всички го гледаха.

Сърцето на професора замря.

Бояджията обърна чашата и виното с шуртене нахлу в гърлото му.

Бояджията въздъхна и каза:

— Десет градуса няма, но пет–шест добавя. Повярвайте на опита ми.

Останалите стигнаха до същия извод.

От парка вървяха дружно и весело, прегърнати, пяха песни и склониха професора още веднъж да идат при Рима — може би вече са изнесли портвайна. В главата на Минц шумеше, беше му хубаво, топло и той обикна тези толкова различни и неприличащи си хора, които още не знаеха колко трудолюбиви ще станат съвсем скоро.

Рима беше изнесла портвайна.

Изпратиха професора до къщи и го оставиха до входа на двора, като го подпряха на рамката на вратата.

Пръв го видя Николай Гаврилов. Николай се събуди от някакъв странен сърбеж. Искаше му се нещо. Чувството беше толкова непознато и възбуждащо, не той застана до прозореца и започна да мисли какво му се иска. Ръцете му сами намериха парцала за прах и Николай започна да бърше праха от перваза и рамката на прозореца. В този миг той видя професора и каза на онези в двора, които играеха домино.

— Вижте как се е натряскал професорът!

Думите на Гаврилов възмутиха Васил Василич, който каза на момчето да затвори прозореца и да не хулиганствува. Но после Васил Василич все пак погледна към вратата и беше така удивен, че отвори уста и млъкна.

А Минц си спомни, че има още много работа и че част от нея е свързана с хората, които стояха край масата и тракаха с плочките на доминото. Професорът се откъсна от вратата и напипа в единия джоб шишенцето със средството, а в другия — недоизпита бутилка портвайн, която му бяха дали на раздяла новите му познати. Влезлият в двора Корнелий Удалов подкрепи професора.

— Да прием и да се захващаме за работа — каза професорът на Удалов.

— Какъв срам! — извика баба Ложкина и трясна прозореца.

— Трябва да се помогне на човека — каза Ложкин. — Това е някакъв заговор. Другарят Минц живее в нашата къща вече три месеца, той не пие.

— Ето че се отприщи — каза баба Ложкина. — Те понякога и половин година не близват, а после се отприщват. Сега ще ни измъчи.

— Не искам да вярвам — каза Ложкин.

Коля Гаврилов чистеше с парцала прозореца, но не се намесваше в разговора долу. Не му се откъсваше от такова интересно занимание.

Като се опираше тежко на Удалов, професор Минц се насочи към масата. Съседите станаха да го посрещнат.

— Да прием — каза професорът строго. — За успехи в труда.

С широк жест на сеяч той размаха пред лицата на съседите си бутилката портвайн. Никой не посегна към нея.

— Сега не е време — смутено каза Удалов. — Виж, ако беше вечер, в тесен кръг и тъй нататък, ние ще бъдем поласкани.

— И все пак — настояваше професорът. — Вие трябва да уважавате в мое лице науката. Аз мога да се обидя. И науката ще се обиди. И тогава ще стане нещо ужасно, което няма име.

Васил Василич потрепера и каза:

— Само от уважение.

Професор Минц сложи бутилката на масата, прекара непослушните си ръце по джобовете, сякаш търсеше пистолет, и за учудване на присъстващите извади ръбеста водна чаша.

— Ето, — каза той — всичко ще бъде според науката.

Капеше от стъкълцето в чашата, доливаше вино и караше всеки да пие, като го уговаряше:

— Все едно че е лекарство, като рициново, като триоксазин.

И съседите пиеха, без никакво удоволствие и се чувствуваха неловко. Сякаш пиеха рициново.

Коля Гаврилов не видя това. Той вече миеше пода и затова беше клекнал.

Единият от бояджиите, който беше безпътствувал с Минц в градския парк и край магазина, още не се беше върнал — заблуди се и влезе в къщата, където бяха боядисвали преди две седмици, но затова пък другият реши, че напразно си губи времето, взе четката и забърза нагоре, към Ложкини, предвкусвайки насладата от любимата работа.

— Благодаря — каза професор Минц, седна на пейката и се замисли дълбоко. Беше се уморил. Заради науката трябваше да отстъпи от някои свои принципи.

Съседите започнаха да се разотиват. На вратата се показа Гаврилова с пазарска чанта. Тя се връщаше от магазина. Нещастната майка спря до вратата и се послуша. Синът ѝ Коля не беше включил грамофона. Това беше нещо странно. Сигурно е болен. Дали не е отровила детето с помощта на професор Минц?

И чак сега Гаврилова видя Минц. Той седеше до масата, където съседите обикновено играеха домино, и клатушкайки се, извиваше някаква песен. Над него се беше навел Корнелий Удалов. Отстрани, склонили тъжно глави и смутени, стояха Васил Василич и Валентин Кац.

— Какво е станало? — възкликна Гаврилова и извика по-силно:

— Коля! Къде си? Какво ти е, Коля?

Сърцето ѝ предчувствуваше нещо нередно.

Коля не се обади. Точно в този миг той беше тръгнал към кухнята, за да излее мръсната вода от легена и да наточи чиста. Поиска му се отново да измие пода и дъските да светнат от чистота.

Гаврилова хвърли гневен поглед към Минц и побягна към къщи.

— Ще ви помогна — каза Удалов и подкрепи Минц да се изправи. — Ще ви заведе.

— Благодаря, приятелю — каза професор Минц.

Тръгнаха през двора прегърнати. Професорът се отпусна върху Удалов, а баба Ложкина ги гледаше през прозореца и клатеше укоризнено глава. Това, че единият бояджия започна работа я учуди, но не чак толкова, че да забрави за позора на професора.

Пред вратата вторият бояджия изпревари Минц и Удалов. С широки крачки, както Петър Първи той бързаше към работното си място.

— Дайте път! — каза бояджията делово.

Професор Минц разбра, че експериментът бе успял.

Удалов помогна на професора да легне на своя тесен момински креват. Минц веднага затвори очи и заспа. Известно време Удалов стоя сред стаята, вдишвайки миризмите на химикалите. Професорът се държеше странно. Удалов съвсем не вярваше в случайността на поведението му.

След три часа професорът се събуди. Главата му бе чиста и готова за нови изпитания. Нещо голямо и хубаво се бе случило в живота му. Да, решен е кардиналният проблем на съвремеността. Гениалният ум на професора намери решение на загадката, която не бяха успели да разгадаят хора като Нютон и Парацелз.

Зад стената се чуваше скърцане и почукване. Някакви неясни звуци се носеха от двора. Професорът седна на леглото и през скърцането на пружината чу деликатно почукване на вратата.

— Влезте — каза професорът.

— Аз съм — шепнешком каза Гаврилова, промъквайки се през вратата.

— Е, как е? — запита Минц, като поглади голото си теме и намигна леко на нещастната майка. В очите на Гаврилова се таеше безумие.

— Ох — каза Гаврилова и седна на края на леглото. Тя притисна длани до зачервените си страни. — И аз не знам.

— Е, какво има? — Професорът скочи от леглото и с бързи крачки започна да измерва стаята. — Появи ли се трудолюбие? Нещо не чувам музика вече.

— Каква ти музика — въздъхна Гаврилова. — Страх ме е. Днес на два пъти припадах. При моето телосложение. Какво само е направил с пода! Какво направи с мен... — добрата жена заплака и професор Минц я заутешава, докосвайки пищните ѝ коси и предлагайки ѝ чаша вода.

— Чакайте — каза той, след като усилията му да я утеши се оказаха напразни. — Предлагам да идем на местопроизшествието. Може би ще ви бъде полезен с нещо.

— Да вървим — каза жената хълцайки. — Ако беше жива покойната ми майка...

В коридора се наложи да спрат. Бояджиите бяха завършили работата си у Ложкини и сега се бяха заловили с коридора, което не влизаше в задълженията им. Още повече, че работният ден бе свършил. Бояджиите бяха изстъргали от стената старата боя. Работеха спорно, весело, разменяха си остротии и не губеха нито минута време. Само за миг единият се откъсна от работата, намигна на професор Минц и му каза: „Какво се бавиш, чиче? Животът ти ще отлети без полза и смисъл!“

Професорът беше съгласен с бояджиите. Усмихна се с добра усмивка. Баба Ложкина поглеждаше през откренатата врата и наблюдаваше изплашено бояджиите. Дръпна за ръкава минаващия професор и му прошепна на ухото: „Няма да им дам нито копейка. Хич да не се и надяват. Те са на държавна служба.“

— Та ние не работим за пари, майко — чу шепота ѝ бояджията. — Самата работа ни увлича. Това е по-скъпо от всякакви пари.

— И слава — добави другият, който бъркаше боя в кофата.

На двора пред очите на професор Минц се разкри странно зрелище. Васил Василич и Валентин Кац благоустрояваха територията, подрязваха храстите, изравняваха пътечките. А съседът, името на когото професорът не знаеше, вкарваше през вратата количка с пясък, за да направи пясъчник за игрите на малките деца.

Съседите бяха толкова увлечени от работата, че не обърнаха никакво внимание на Минц.

Гаврилова ги изгледа страхливо и изведнъж в главата ѝ се мярна интересна мисъл.

— Вие ли направихте това, Лев Христофорич? — запита тя.

— Аз — скромно отвърна професорът.

— Ох, какво става тук! — каза Гаврилова.

В този миг на двора се появи Корнелий Удалов, който носеше на рамо две дъски за детския пясъчник. Той чу думите на Гаврилова и те затвърдиха подозренията му. И тъй като по принцип Удалов никога не изпитваше неприязън към труда и лекарството на професора му бе подействувало умерено, той успя да надвие страстта към работата, сложи дъските на земята и тръгна след професора към жилището на Гаврилова.

Жилището посрещна професора с невероятна, с приказна чистота. Подът бе изстърган до сребрист блясък и покрит с паркетин; прозорците и вратите бяха най-внимателно измити. През отворената врата на кухнята се виждаха прострени в редици изпраните пердета, бельото на Коля Гаврилов, чаршафи и възглавници, а в пролуките между прането светеха лъснатите тенджерери.

Самият Николай не се виждаше никъде.

Гаврилова спря на прага и не смееше да влезе в къщи.

— Коля — извика тя тихо, — Коленка!

Коля не се обади.

Професорът изтри внимателно краката си в изпраната изтривалка и прекрачи прага на стаята. Коля лежеше на дивана, заобиколен от учебници и бързо конспектираше съдържанието им.

Професорът се наведе над него и запита:

— Как сте, млади човече?

Коля махна с ръка, като че ли гонеше досадна муха, и дръпна към себе си нов учебник.

— Коля — каза професорът. — Днес ти свърши толкова много работа. Не е ли време малко да починеш?

— Колко се заблуждавате — отвърна му Коля, без да откъсва очи от учебника. — Имам да свърша още толкова много. А животът е дяволски кратък. Имам да уча, а по човешки, дълбоко и сериозно ми се

иска да взема две години за една в техникума, че може и три. Тъй че, моля ви, не ме откъсвайте от уроците.

— Момчето е право — каза професорът, като се обърна към Гаврилова и Удалов, които наблюдаваха сцената от вратата.

— Но той ще се преумори — каза Гаврилова. — Той не е свикнал.

— Мамо, не се тревожи — отвърна й Коля. — В мозъка на човека се използва само малка част от работоспособните клетки. Ти дори не си представяш какви са моите резерви, мамо. Впрочем, обядът е на печката, вечерята — също. Моля те, не се товари с излишна работа, почини си, почети, погледай телевизия, та ти имаш кръвно!

Добрата женица Гаврилова отново зариди.

Удалов и професорът слязоха на двора. Като видя съседите си, на Удалов се прииска да се включи в трудовия процес, но се въздържа и се обърна към Минц.

— Лев Христофорич — каза той проникателно. — Това е вашето средство, нали? Вие сте единствения химик тук.

— И гениален — без усмивка го подкрепи професорът, доволен от резултатите от експеримента.

— И без никаква вреда за здравето? — попита Удалов.

— Без вреда — отвърна професорът. — Но с опасност за начина на живот.

— Скоро ли ще започне производството му? — запити Удалов, като чупеше, за да не губи напразно времето си, сухите клонки по дървото.

— Какво производство?

— Ами, на средството против мързел.

Удалов винаги хващаше бика за рогата и наричаше нещата със собствените им имена.

— Разберете, приятелю — каза професорът, — каквито и лекарства да изобретява науката за премахване на човешките недостатъци, те винаги ще бъдат като протези. Засега ние не можем по химичен път да изменим природата на човека. Планомерното, последователно и търпеливо възпитаване на човека-творец, на човека-строител — ето нашата задача.

— Значи пак всичко ще бъде по старому? — Удалов бе разочарован.

— Страхувам се, че ще е така.

— А ако им се даде повече? Ето, вие ни дадохте по една капка, а нали може и по една чаша? Вредно ли е?

— Не, средството е безвредно. Но ние нямаме право да правим експерименти, докато препаратът не бъде изследван в Москва, докато не го разреши Министерството на здравеопазването, докато не го патентоваме, за да избегнем международни конфликти.

— Че защо трябва да чакаме толкова дълго? И какво общо имат международните конфликти? — възмути се Удалов.

— Много просто. — Лицето на професора доби мъдър и малко печален израз. — Представете си, че средството попадне в лапите на акулите на империализма, на експлоататорите и неоколонизаторите? Помислете за последствията! Всяко и най-благородното изобретение може да бъде обърнато във вреда на човечеството.

— Да — въздъхна Удалов. Той си представи как плантаторите в някои страни на Латинска Америка ще изстискат с помощта на новия препарат последните капки кръв от ратаите и сезонните работници, как колонизаторите ще поят с препарата робите в дълбоките диамантени рудници. Как постоянно ще острят перата си наемните драскачи и ще бръщолевят от телевизорите реакционните коментатори. А по-нататък — още по-лошо. Непрестанно и търпеливо ще ровят подземни ходове към банките жестоки гангстери, ден и нощ ще работят фалшификаторите на монети. Не, такова средство трябва да се пази, а не да се пропагандира!

Удалов каза на Минц това и веднага тръгна да окопава цветята в лехата.

Над града се спусна топла, ароматна и приятна вечер. Пламнаха ярки звезди. Малки нощни пеперуди се удряха в стъклата на уличните лампи, на реката провлечено и мирно изсвири параходче. Професор Минц стоеше на вратата и гледаше към улицата. По улицата се движеше малка група хора, въоръжени с метли и лопати. Сред тези хора Минц различи познати от сутришните му подвизи лица. Хората метяха улиците, някои спираха, качваха се на стълбовете и сменяха изгорелите крушки. След тази група труженици вървеше цяла тумба еснафи, които разсъждаваха какво може да значи всичко това. Дали са затворници, които са получили по петнадесет денонощия за дребно хулиганство — нали сред тях имаше заклетни алкохолици и безделници

— или тази компания се опитва да спечели някакъв бас; или прави всичко това просто от немирство. Но независимо от насмешките преродилите се безделници продължаваха да шествуват по улицата.

Минц беше разтревожен. Той не смееше да признае никому, че не е предвидил опасността, която се криеше в експеримента. Той не знаеше интензивността на взаимодействието на препаратата с безделстващите клетки на човешкото тяло, не знаеше кога ще свърши действието на лекарството.

Зад гърба на професора се чуваше тежкото дишане на бояджиите. Неуморно и с въодушевление те боядисваха сградата във весел жълт цвят и като полярници, които се стремят към полюса, се поддържаха един друг с примери от живота на героите.

На пейката неутешимо страдаше Гаврилова. Синът ѝ бе изучил физиката и химията за първия срок и за разнообразие бе решил да налепи нови тапети, а после да пререди паркета на съседката, самотна възрастна жена. Никой не обръщаше внимание на мъката на Гаврилова. Жителите на сградата с малки изключения превръщаха пустеещия по-рано заден двор в спортна площадка за младежите от целия квартал. Те бяха поставили вече стълбовете за баскетбол и волейбол и сега правеха малък басейн с кула за скокове във водата.

— Какво да направя? Какво да направя? — беззвучно мърдаха устните на професора. — Нужна е противоотрова.

Той бързо прекоси двора, като се притискаше до стената, за да не срещне измъчения поглед на Гаврилова, и се прибра в стаята си. Пръски жълта боя като пеперуди нахлуваха през отворения прозорец. Професорът се надвеси над изчисленията.

Завърши ги късно през нощта. Бояджиите бяха измазали сградата и тъй като нямаха повече боя, стържеха оградата, за да я покрият с мебелен лак и да ѝ придадат благороден вид. Съкооператорите изкопаха басейна. Измазаха го с цимент и започнаха да прокарат тръбите към него. Само Васил Василич бе напуснал своя пост. Но не доброволно. Просто жена му, като се безпокоеше за здравето на своя възрастен мъж, склони другарите му да вържат Васил Василич и да го пренесат в леглото, за да си почине. Васил Василич не искаше да спи, безпокоеше се как работят без него и ободряваше другарите си от кревата със съвети и пожелания за успехи в труда.

Безделниците и пияниците бяха изчистили целия град. Стигнаха до реката и там започнаха да сортират трупите по размери и качество, като ги подреждаха за товарене на шлепа.

В дълбоката нощ Минц направи две открития. Първо, той изведе формулата на препарат, който не предизвикваше у човека нищо освен нормално трудолюбие. Второ, изчисли, че действието на средството, което бе дал на хората сутринта, ще свърши след около един час.

Друг на мястото на Минц би си легнал. Но професорът не беше такъв. Той искаше на практика да се убеди в правилността на изчисленията си. Затова бе нужно да постои още един час буден. И Лев Христофорович реши да използва този час, за да приготви слабата смес. Наистина, той стигна до извода, че опитите с хора са доста рисковани и че нормалният препарат той ще изпита върху котарака на Ложкини, който беше станал толкова мързелив, че не ловеше вече мишки.

Трябваше да намери шишето с остатъка от препарата и да го разрези до нужната концентрация. Откри шишето в джоба на самото си. На дъното му се плискаше тъмна течност, която би стигнала да се привлече на работа за един ден цяло учреждение.

Като сложи бутилката на масата, Минц започна да търси празни съдове. От полицата, под масата и от други места наизвади бутилки, колби, малки шишета и стъкленици. Някои той отдавна беше забравил, други извикваха в паметта му приятни спомени за успехи или тежки въздишки, свидетелстващи за временни отстъпления.

Ето колбата с незаменимото средство срещу комари; то не ги убиваше, а ги караше да отлетят на два метра встрани. От това средство трябваше да се откаже, защото вследствие на естествения отбор започнаха да се излюпват комари с хоботчета, дълги точно два метра, които достигаха професора и извън пределите на охраняваната зона.

Ето средство за развиване на музикален слух, ето епруветка с кой знае какво в нея, ето бутилка със стимулатор на растежа на печурки, под влиянието на който гъбите само за една нощ ставаха по един метър големи.

Професорът любовно прехвърляше един сред друг съдовете и така се увлече, че не забеляза как измина цял час. Към действителността го върна шумът на двора. Бояджиите бяха свършили

работа, събираха четките и кофите и с известно удивление поглеждаха към плодовете на своя труд; съседите бяха прекъснали работата около басейна и отиваха да спят. В прозореца на Гаврилови светлината угасна. Един по един, с уморена крачка безделниците се връщаха от реката.

— Ще видим какво ще става утре — произнесе Лев Христофорович и легна. Той хранеше надежда, че препаратът няма да излезне напълно от организма на добре потрудилите се днес хора.

Професорът спеше дълбоко и виждаше сънища, в които винаги намираще теми за утрешната научна работа. Той не чу как вратата се отвори тихо и една тъмна човешка фигура, закривайки с длан светлината на електрическото фенерче, влезе вътре и спря на прага. Лъчът на фенерчето страхливо обходи стаята, задържа се за миг върху леглото и замря на масата сред шишетата.

Човекът на пръсти приближи до масата и спря пред стъклениците. Едно по едно започна да взема и осветява с фенерчето шишетата дотогава, докато не намери нужното. Скри го в пазвата си и напусна стаята, като безшумно затвори вратата след себе си. Професорът спеше безгрижно и виждаше на сън пътищата за решаване на задачата за увеличаване теглото на едрия рогат добитък.

На сутринта професор Минц стана по-рано от всички и преди да започне новите опити, седна до прозореца и загледа към двора.

Първи отидоха на работа Васил Василич и Валентин Кац. Бяха оживени и весели. Като че ли вчерашната преумора съвсем не им се беше отразила.

— Как е работата? — запита ги Минц.

— Отлично, Лев Христофорович — отвърна Кац. — Днес след работа ще довършим басейна. Няма ли да дойдете и вие?

— С удоволствие — каза професорът.

Настроението му се подобри. Налице бе остатъчен ефект, може би с продължително действие.

Показа се Корнелий Удалов. Той също бързаше на работа. Като видя професора, Удалов му кимна и кой знае защо се хвана за издутия си джоб. Професорът не заподозря нищо нередно и го запита:

— Как е самочувствието, Корнелий Иванович?

— По-добро не може и да бъде — отвърна Удалов и му намигна.

След Удалов излезе юношата Николай Гаврилов с учебници и тетрадки под мишница и каза на майка си, която се показва на прозореца:

— Мамо, не се уморявай. Имаш кръвно. Картофите ще изчистя веднага щом се върна от практиката.

Това също беше добър знак. Професорът изпрати Гаврилов с поглед и после размени няколко думи с майка му.

Като се убеди, че препаратът не е навредил на никого от познатите му, професорът направи разузнавателен поход в магазина при Рима.

Рима скучаеше. Нямаше с кого да воюва и да се кара. Вместо обикновената нетърпелива тълпа от безделници, в магазина се мотаеха само два субекта и лицата им бяха непознати на професора.

Лев Христофорович купи от Рима две шишета лимонада и лукаво каза на безделниците: „Вие тепърва ще пиете при мен. Тепърва ще поработите, гълъбчета“. Безделниците се озъбиха, без да разбират думите на професора. А Минц забърза към къщи.

По пътя срещна познатите бояджии. Те носеха четките и кофите на нов обект.

— Привет, татенце — казаха те на професора. — Вчера славно поработихме.

— Днес не се преуморявайте — загрижено им каза Минц.

— Не се безпокой, няма да се преуморим — отвърнаха бояджиите. — Но ще поработим с удоволствие.

Щастливата усмивка не напущаше лицето на професора. Той стигна до ъгъла на улица „Пушкин“ и тук усмивката му се смени с израз на крайна тревога.

Насред улицата, до валяка, стояха група пътнопаважни работници в оранжеви жилетки и с пластмасови каски. Пред бригадата крачеше Удалов и държеше в едната си ръка тъмно, познато на професора шише, а в другата — супена лъжица. Той наливаше от течността в шишето и протягаше лъжицата към поредния работник.

— Това е ваксина — уговаряше работниците Удалов. — Срещу грипна епидемия. Изпратиха я от областния център. По списък. Задължително за всички.

— Корнелий Иванович, спрете! — извика професорът и се затича.

Но Удалов първо се убеди, че и последният член на бригадата е взел лекарството и едва тогава се обърна към професора, даде му празното шише и го дръпна към растящото по-встрани дърво.

— Вие, разбира се, ще ми простите, че без разрешение. Но е интерес на работата — каза той полугласно, за да не го чуят работниците. — Днес те трябва да работят досред нощ, иначе тримесечният ми план отива на кино. Няма да им навреди. Аз и в кантората ги ваксинирах.

Очите на Удалов светеха.

— Но как така — с укор каза професорът. — Вие сигурно сте влезли в стаята ми през нощта. Могли сте да се спънете, да паднете, да се ударите...

Добрият професор беше разстроен.

— Не се безпокойте, Лев Христофорич — отвърна Удалов. — Имах фенерче.

Той се обърна към бригадата и каза звънко:

— На работа, приятели.

Но с работниците ставаше нещо странно. Те не се стремяха към лопатите и техниката. Тананикайки си, се събраха в кръг и бригадирът махна с ръка във въздуха, въвеждайки музикален ред.

— Какво става? — учуди се Удалов.

Бригадирът вдигна длан нагоре, призовавайки към мълчание. После каза:

— Едно—две—три!

И бригадата запя на четири гласа сложната за изпълнение грузинска песен „Сулико“. Гладко и красиво пееха пътнопаважните работници. Никой от тях не сбърка и не пропусна нота.

Удалов стоеше под дървото като ударен от гръм.

— Какво? Какво? — Удалов гневно гледаше професора. — Тези шегички ваши ли са?

— Минутка, моля — професорът поднесе към носа си празното шише. — Така си и мислех. В тъмното сте сбъркали шишетата. Това е препарат за оправяне на музикалния слух и за създаване на хорови колективи.

— О, ужас! — извика Удалов. — И докога ще пеят?

— Не се ядосвайте — каза професорът, като се вслушват в стройния хор на работниците. — Мога да ви гарантирам, че вашата

строителна кантора ще вземе първото място сред самодейните колективи в областта.

— Е, какво пък — каза печално Удалов. — Поне нещо да има...

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
7/1980 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.